

Alavieska

**ALAVIESKAN SAARENKYLÄN-VIESKANJÄRVEN TUU-
LIVOIMAPUISTOHANKKEEN ARKEOLOGINEN INVEN-
TOINTI**

22.8.2013

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	1
2	Perustietoa inventointialueesta	2
2.1	Maasto	2
2.2	Alueen esihistoriaa ja historiaa	2
2.3	Aiemmat tutkimukset ja lähistön muinaisjäännöskohteet.....	3
3	Inventointityö.....	5
3.1	Salosaari [9010028] kiinteä muinaisjäännös	7
4	Tulokset.....	8
	Tärkeimpiä lähteitä.....	8

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 03/2013 aineistoa

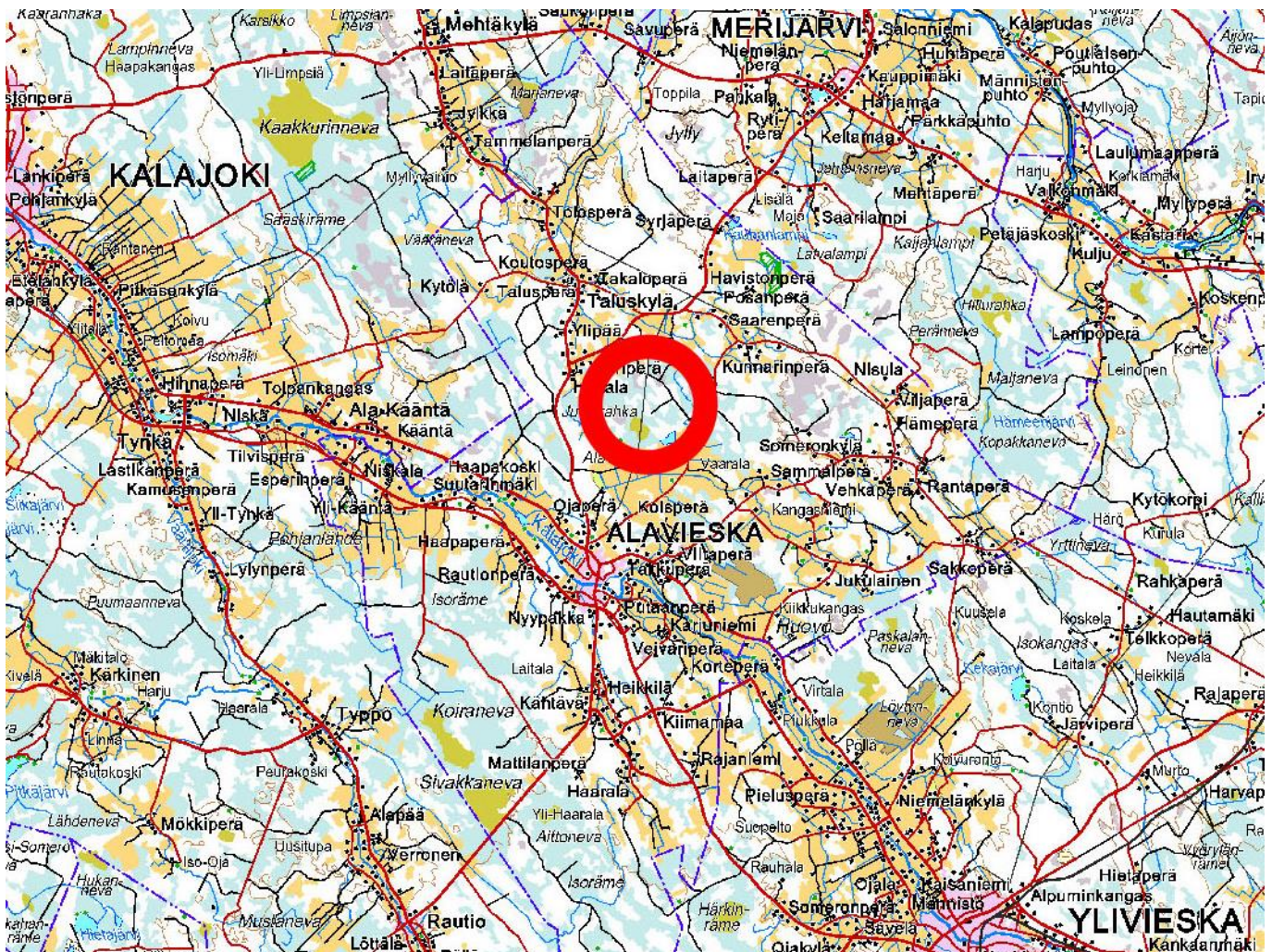
http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

ALAVIESKAN SAARENKYLÄN-VIESKANJÄRVEN TUULIVOIMA- PUISTOHANKKEEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI

Kohteen laji:	Arkeologinen inventointi, tuulivoimapuisto
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kalle Luoto
Kenttätyöaika:	6.6., 7.6. ja 9.8.2013
Peruskartta:	PK 2131 06
Tutkimusten rahoittaja:	Tuulivoimayhtiö TM Voima Oy
Muinaisjäännekohteet:	Salonsaari [9010028]
Löydöt:	-
Aikaisemmat tutkimukset:	Haimila Miikka 2002, inventointi

1 Johdanto

TM Voima Oy suunnittelee Alavieskan Saarenkylä–Vieskanjärven alueelle tuulivoimapuistohanketta. Tuulivoimapuisto koostuu enintään yhdeksästä tuulivoimalasta. Kesällä 2013 suoritettu arkeologinen inventointi liittyi tuulivoimapuiston taustaselvityksiin. Inventoinnin pyrkimyksenä on tarkastaa tunnetut muinaisjäännekohteet sekä etsiä ennestään tuntemattomia muinaisjäänneksiä, erityisesti muuttuvan. Hankkeen kenttätyöt tehtiin 6.6., 7.6. ja 9.8.2013.

Kartta 1. Alavieskan Saarenkylän-Vieskanjärven tuulivoimapuistohankkeen sijainti. MK 1 : 200 000.

Pohjakartta: Maanmittauslaitos 03/2013. Lisäykset pohjakarttaan: Kalle Luoto.

2 Perustietoa inventointialueesta

2.1 Maasto

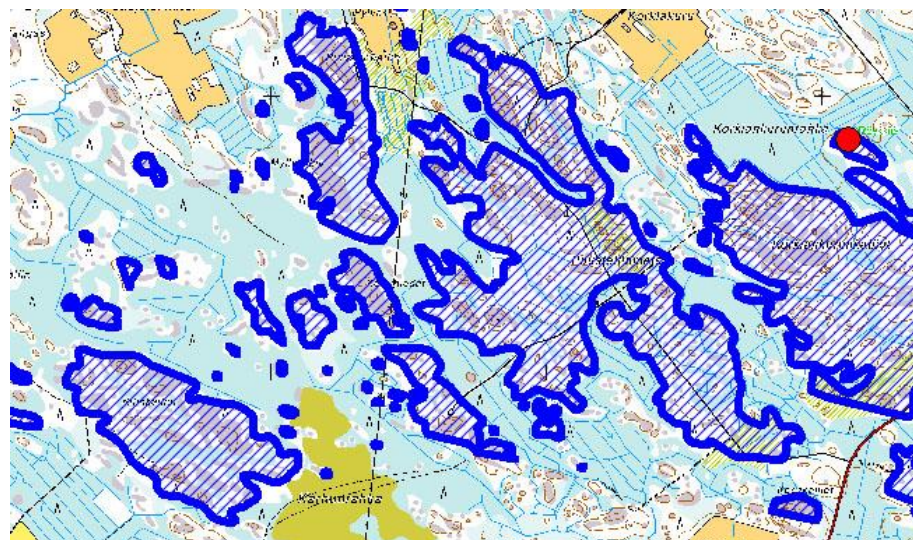
Saarenkylä–Vieskanjärven tuulivoimapuistoalue sijaitsee noin viisi kilometriä Alavieskan keskustan pohjoispuolella. Alue sijoittuu Alavieska-Merijärvi välisen seututien itäpuolelle ja rajautuu idässä Alavieskan keskustan ja Saarenperän yhdistävään Järvitiehen. Hankealueen pinta-ala on noin 6 km² ja suunnittelualue on pääosin metsätalouskäytössä. Tuulivoimapuiston maa-alueet ovat yksityisten maanomistajien omistuksessa.

Maasto Alavieskassa on hyvin alavaa. Maisema on tyypillisesti laajoja peltoaukeita, joita jakavat soiset ja kallioiset metsäalueet. Maasto Alavieskassa on hyvin alavaa. Voimalapaikat sijoittuvat noin 50-55 metriä merenpinnan yläpuolelle eivätkä ole juurikaan ympäröivää maastoa korkeammalla. Tuulivoimapuiston alue on metsätalouskäytössä ja hankealueella vaihtelevat metsäpalstat ja suoalueet. Alueen metsät ovat voimakkaasti käsiteltyjä ja suurin osa suoalueista on ojitettuja. Alueelle sijoittuu pienipiirteistä kallioalueita ja metsäautoteitä.

2.2 Alueen esihistoriaa ja historiaa

Jääkauden jälkeen Alavieskan alue oli merta. Kampakeraamisella kivilaudella, noin vuoteen 3000 eKr. mennessä maa oli kohonnut niin paljon, että Litorinameressä oli näkyvissä rikkonainen saaristo. Tänä päivänä näiden saarien rannat ovat noin 60 metrin korkeudella meren pinnasta. Pronssikauden alussa noin vuoden 1800 eKr. tietämissä ranta oli kymmenisen metriä alempana. Muun muassa Korkeakurunrahka oli veden alla. Rautakaudella (500 eKr. – 1100 jKr.) meren ranta on jo paennut Alavieskan länsipuolelle. Järvet ovat saattaneet olla tuolloin hieman suurempia ja nykyisin soistuneet matalat alueet ovat saattaneet olla järviä, jotka ovat sittemmin kasvaneet umpeen.

Alavieska kuului ensin Salon kirkkopitäjään vuodesta 1320 ja vuodesta 1540 lähtien Kalajoen pitäjään ja emäseurakuntaan. Alajoen (Alavieskan) kylä erotettiin 1500-luvun puolella Kalajoesta. Kaikki kunnan vanhat kylät ovat edelleen olemassa. Kymmenysluettelon mukaan jo vuonna 1547 Alavieskan kylällä on ollut 12 taloa. Kymmenysluettelon mukaan jo vuonna 1547 Alavieskan kylällä on ollut 12 taloa ja 1607 maakirjan mukaan 19. 1700-luvun lopulla ja 1800-luvulla uusia tiloja syntyi Taluskylän, Kähtävän ja Someronkylän takamaille. Omaksi pitäjäkseen Alavieska perustettiin vuonna 1897. Paikkakunnan suurin järvi Alavieskanjärvi on kuivattu vuosina 1833-1858. Kuivatuskanavaksi kaivettiin noin 9 km pitkä oja nk. Järvioja. Järvi on sijainnut selvitysalueen eteläpuolella.

Kuva 1. Kartassa on korostettu suunnitellun tuulivoimapuiston 50 m mpy yläpuoliset alueet (sininen rasteri), jotka ovat olleet pronssikaudella merenpinnan yläpuolella. Punainen piste kuvaa kohdetta Salosaari.

Pohjakartta: Maanmittauslaitos 03/2013. Lisäykset pohjakarttaan: Kalle Luoto.

2.3 Aiemmat tutkimukset ja lähistön muinaisjäännöskohteet

Edellinen koko Alavieskan käsittänyt arkeologinen inventointi on tehty vuonna 2002. Kyseessä oli Museoviraston arkeologian osaston tutkimushanke. Tätä ennen kunnassa oli tehty perusinventointi vuonna 1984. Pienempialaisia kohdeinventointeja ovat olleet mm. keskustan osayleiskaava-alueen inventointi vuonna 2011 ja vuonna 1992 tehty Imatran Voima Oy:n Ventusnevalta Pyhäkoskelle tehdyn voimalinjan inventointi.

Haimilan inventoinnin mukaan Alavieskan kivikaudelle ajoittuvat irtolöydöt ovat pääasias-
sa löytyneet jo 1800-luvun puolella tai 1900-luvun alussa, eikä löytöjen perusteella tuol-
loin voitu paikantaa uusia kohteita. Inventoinnin yhteydessä saatiin kuitenkin tietoon
joukko röykkiöitä. Lisäksi Haimilan (2002) inventoinnissa kartoitettiin historiallisen ajan
kohteita mukaan lukien suuri määrä tervahautoja.

Suunnittelualueella ei sijaitse tunnettuja muinaisjäännöksiä. Lähimmät muinaisjäännökset
ovat Salonsaari (noin 400 m suunnitellusta voimalasta) ja Alavieska Järvitila (noin 480 m
suunnitellusta voimalasta).

Salosaari [9010028] sijaitsee Suunnittelualueen koillispuolella. Kyseessä on pronssikauti-
nen hautaraunio, joka on luokiteltu muinaisjäännösluokkaan 1. Rakenne sijaitsee soiselle
aukalle työntyvällä kaakko-luodesuuntaisella niemekkeellä, jolla kasvaa havupuuvältaista
sekametsää. Niemekkeen kärjessä on muuta maastoa korkeammalle kohoava kallio. Kal-
lion päällä on noin 3 x 3 metriä kokoinen ihmisen pään kokoisesta kivistä ladottu nelikul-
mainen röykkiö. Röykkiö on hyvässä kunnossa ja ilmeisesti koskematon. Röykkiöltä auke-
aa hyvä näköala suolle. Paikalla saa hyvän käsityksen siitä, millaiseen merenrantasaaris-
toon röykkiö on aikoinaan rakennettu (Haimila 2002: 108).

Muinaisjäännöskohde Alavieska Järvitila [1000001445] on tervahauta, joka on merkitty
Alavieskan kunnantalolla sijaitsevaan karttaan ja paikannettu myös maastossa. Alavies-
kanjärven pohjoisrannalla on suuri hauta, jonka reunat on ladottu kivistä ja johon liittyy
n. 1 m x 1 m kokoinen ulkopuolelle ladottu "lokero". Haudassa on myös selvästi erottuva
rännin aukko.

Kuva 2. Muinaisjäännöskohde Salosaari. Kuvaaja: Kalle Luoto 10.8.2013.

Kuva 3. Ote pitäjänkartasta vuodelta 1843. Ylhäällä Taluskylä ja Talusjoki, alhaalla sittemmin kuivattu Vieskanjärvi. Tuulivoimapuisto sijaitsee järven pohjoispuolella.

3 Inventointityö

Arkeologisen inventoinnin lähtöaineistona on käytetty karttoja, ilmakuvia sekä maastokäynneillä tehtyjä havaintoja kohdealueesta. Arkeologisten kohteiden tarkastelun lähtötietoina on käytetty muinaisjäännösrekisteriä ja aiempia arkeologisia inventointeja.

Ennen inventointia suunnittelualan maastoa tarkasteltiin kartta-aineiston perusteella. Hankealue on paljastunut veden alta kivi- ja pronssikauden taitteessa. Ennen maastotöitä pidettiin mahdollisena, että alueella saattaa sijaita tunnistamattomia hautaraunioita. Hautaraunioiden kannalta otollisia alueita ovat avokalliot (Korkiankurunkalliot, Huuvakallio, Kesäkallio). Kesäkallio niminen paikka näkyy merkittynä vuoden 1843 pitäjänkarttaan Vieskanjärven pohjoisrannalle. Tarkastuksen arvoisina alueina pidettiin myös alueen länsiosan Kettuhiedat ja Myllykallion välistä aluetta. Kettuhiedat on merkitty maaperäkartaan merkinnällä HMr (Hienoaineksinen moreeni). Maaperä saattaa olla suotuisaa muinaiselle asutukselle. Käytännössä maastossa alue havaittiin hyvin kosteaksi ja sen soveltuvuus asuinpaikaksi herätti epäilyksiä. Alueelta ei tehty havaintoa muinaisjäännöksestä. Maastotöiden lähtöoletus oli, että käytännössä merenrantavaihe tutkimusalueella ajoittuu kivi ja pronssikaudelle. Asuinpaikoiksi soveliaita hiekkamaita on puiston länsiosassa, kun taas hautapaikoiksi soveliaita avokalliokohteita on erityisesti suunnittelualan itäosissa.

Kesä- ja heinäkuussa 2013 tehdyt maastotarkastukset keskittyivät suunnitelmien mukaisesti muuttuvan maankäytön alueille, lähinnä voimalanpaikkojen ja tielinjojen läheisyyteen. Lisäksi tarkastettiin muutamia maastollisesti kiinnostavia alueita ja suunnittelualan läheisyydessä sijaitseva muinaisjäännöskohde Salosaari.

Kohteiden paikantamiseen maastoissa käytettiin Garmin GPSmap 62s satelliittipaikanninta (tarkkuus noin +/- 5 m). Maastossa koordinaatistona käytettiin WGS 84 koordinaattijärjestelmää, joka muunnettiin raportointivaiheessa MapInfo 11.5 tietokoneohjelmalla ETRS TM 35 järjestelmään karttojen laatimiseksi. Suurimmassa osassa aluetta tarkasteltiin maastoa vain pintapuolisesti, mutta muinaisjäännöksen löytämisen kannalta otollisimmiksi koettuihin kohtiin kaivettiin myös muutamia lapionpistoja lähinnä Kettuhiedan alueelle Tämän raportin kartta 2 kuvaa maastossa vuonna 2013 tarkastettuja alueita ja muinaisjäännöskohdetta Salosaari.

Kuva 4. Maastoa Alavieskan Ketunrahkan itäpuolella. Kuva: Kalle Luoto.

3.1 Salosaari [9010028] kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Salosaari	
Kunta:	Alavieska	
Laji:	kiinteä muinaisjäännös	
Ajoitus:	pronssikautinen	
Muinaisj.tyyppi:	hautapaikat, hautaröykkiöt	
Lukumäärä:	1	
Koordinaatit ETRS TM-35		
GPS paikannus, lähde:	Luoto 2013	Haimila 2002
N	7 123 840	7 123 835
E	372 090	372 085
Z/m.mpy	52,5 m mpy	
Koord.selite	GPS mittaus	
Etäisyystieto	Alavieskan kirkosta noin 6,4 km pohjoiskoilliseen	
Peruskartta:	243106 Taluskylä	
Aiemmat tutkimukset:	inventointi, Haimila 2002	

Soiselle aukealle työntyvä kaakko-luodesuuntainen niemeke, jolla kasvaa havupuuvaltaita sekametsää. Niemekkeen kärjessä on muuta maastoa korkeammalle kohoava kallio. Melkein perille saakka pääsee traktorilla kuljettavaa tieuraa pitkin, joka alkaa Alavieskan kirkolta Saarenperään vievältä tieltä.

Kallion päällä on noin 3 x 3 metriä kokoinen ihmisen pään kokoisesta kivistä ladottu nelikulmainen röykkiö. Röykkiö on hyvässä kunnossa ja ilmeisesti koskematon. Röykkiöltä aukeaa hyvä näköala suolle.

Soiselle aukealle työntyvä kaakko-luode suuntainen niemeke, jolla kasvaa havupuuvaltaita sekametsää. Niemekkeen kärjessä on muuta maastoa korkeammalle kohoava kallio. Melkein perille saakka pääsee traktorilla kuljettavaa tieuraa pitkin, joka alkaa Alavieskan kirkolta Saarenperään vievältä tieltä.

Havainnot 2012:

Paikalla tehdyt havainnot vastaavat Haimilan (2002) tekemiä havaintoja. Röykkiö sijaitsee paikalla, josta aukeaa hyvä näköala suolle. Paikalla saa hyvän käsityksen siitä, millaiseen merenrantasaaristoon röykkiö on aikoinaan rakennettu. Kuten Haimila ehdottaa, maise-
mallisesti voisi olla perusteltua suojella koko kalliomäki jolla röykkiö on.

4 Tulokset

Maastotöiden tuloksena ei havaittu aiemmin tunnistamattomia muinaisjäännöskohteita. Tunnetun muinaisjäännöskohteen Salosaari sijainti ja säilyneisyys tarkistettiin ja todettiin kohteen säilyneen samassa kunnossa kuin se oli aiemman inventoinnin (Haimila 2002) yhteydessä. Mekaanisen rakentamisen aiheuttamat vaikutukset kohdistuvat pääosin aivan tuulivoimaloiden sekä rakennettavien teiden välittömässä lähiympäristössä. Tästä syystä alueen ainoaan tunnistetun kohteen Salosaari ei kohdistu suoria vaikutuksia rakentamisen johdosta, mikäli suunnitelmat toteutetaan keväällä 2013 laaditun sijoitussuunnitelman suunnitelman mukaisesti.

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

Laatinut:

Kalle Luoto
FM, arkeologia

Tärkeimpiä lähteitä

Aiemmat tutkimusraportit:

Haimila, Miikka 2002. Alavieskan inventointi. Museovirasto. Tutkimusraportti.

Itäpalo, Jaana 2011. Alavieskan keskustan osayleiskaavan historiallisten kohteiden arkeologinen inventointi. K-P:n arkeologiapalvelu. 15.8.2011. Tutkimusraportti.

Museovirasto, 2013

- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt:

RKY, <<http://www.rky.fi>>.

- Muinaisjäännösrekisteri:

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Kartat

Digitaaliarkisto:

Maanmittaushallitus Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) Pitäjänkartasto Alavieska (2431 09 Ia.* -/- -)

Maanmittaushallitus Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) Pitäjänkartasto Alavieska (2431 06 Ia.* -/- -)

Kansallisarkisto, Helsinki:

Maanmittaushallitus. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. Uudistuskartat ja -asiakirjat. OULUN LÄÄNI. Alavieska. F2a:6/1-25 Talus; Talus by i denna och Metsäkylä by i Kalajoki socken, karta över åker och äng med beskrivning (1765-1786) Fineman Florin.